

SLESVIG OG HOLSTEN

Caspar von Saldern. 1711-1786. Ansprachen bei der Feier aus Anlass seines 200. Todestages am 25. Oktober 1986 in der Klosterkirche zu Bordesholm. (Veranstaltung des Kultusministers des Landes Schleswig-Holstein, 1986). 39 s. – *Peter Swyn. 1481/82-1537.* Ansprachen bei der Feier aus Anlass seines 450. Todestages am 15. August 1987 in der St. Laurentiuskirche zu Lunden. (Veranstaltung des Kultusministers des Landes Schleswig-Holstein, 1987). 31 s.

Mindehøjtideligheder for to slesvig-holstenske personligheder gav i 1986 og 1987 anledning til udgivelse af to småskrifter om henholdsvis Caspar von Saldern, der levede som embedsmand, diplomat og slesvig-holstensk

og russisk statsmand i 1700årene, og Peter Swyn, der levede som bonde og medlem af bonderepublikken Ditmarskens regeringsråd i 1500årene. De to småskrifter rummer taler og indlæg til belysning af de to personligheder og er smukt illustreret med farvegengivelser af bl.a. portrætter. I det førstnævnte hæfte, der i øvrigt går let hen over de hensynløse, overmodige, brutale og pengegriske træk i den portrætterede personlighed, finder man et dansk bidrag, Åbenrå-arkivaren Lars N. Henningsens redegørelse for Caspar von Salderns rolle i den danske udenrigspolitik i årene omkring 1770, bl.a. i forbindelse med afslutningen af den såkaldte mageskiftetraktat med Rusland i 1767.

Ole Degn

NORDEN

Michael Roberts: *The Age of Liberty. Sweden 1719-1772.* (Cambridge University Press, 1986). ix + 233 s., 25 £.

I 1700-tallets Europa var det svenske politiske system enestående. Det lignede hverken den nederlandske købmandsrepublik eller Englands konstitutionelle monarki – og slet ikke hele sriben af enevoldsstater. Nærmeste parallel er vel det kaotiske Polen.

Frihedstiden med den originale forfatning varede fra enevældens ophævelse og valget af Ulrika Eleonora 1719 indtil Gustav III's statskup 1772.

Friheden gjaldt dog kun et snævert, korrupt stænderstyre, der udøvede et despotisk tyranni over politiske modstandere og det magtesløse kongehus. På papiret rummede systemet en række ideelle, avancerede træk, men virkeligheden blev en forstemmende kæde af anarki og katastrofer. Kun Sveriges potentielle fjender, Rusland og Danmark, begræd dets fald.

Frihedstidens særkende var de to originale partidannelser, de aristokratiske, liberale hatte og de mere bigotte, konservative huer, der finansieredes af henholdsvis Frankrig og England-Rusland. Man tager næppe fejl i, at det er

mindelserne om whig- og tory-partierne, der har fascineret den britiske historiker Michael Roberts, selv om kontrasten til den engelske forfatnings forrygende effektivitet og succes nok er mest iøjnefaldende.

Roberts – kendt fra en række store værker om 15-1600-tallets Sverige – kombinerer et detailkendskab og et overblik, som ingen svensk historiker kan gøre ham efter. Vi noterer os, at han endda har været på Rigsarkivet for at studere den danske gesandt i Stockholm Schack-Ratlous indberetninger. Deirmod har han ikke kendt Hans Bagger: Ruslands alliancepolitik efter freden i Nystad (Kbh. 1974).

Mikael Venge.

Stefan Bohman (red.): *Mitt liv och arbete. Kommunal- och industrialställda tjänstemäns minnen.* (Nordiska museet, 1987). 300 s., ill.

Birgitta Conradson: *Kontorsfolket. En etnologisk studie av livet på kontor.* (Nordiska museets Handlingar 108, 1988). 285 s., ill.

Begge disse bøger omhandler hvervsgruppen tjenestemænd, som i Sverige også omfatter det, vi herhjemme kalder funktionærer. Bag begge bøger står etnologer, ansat ved Nordiska Museet i Stockholm. Stefan Bohman har været ansvarlig for museets indsamling af tjenestemandserindringer, og han har samlet og redigeret et udvalg på 12 erindringer. Birgitta Conradsons bog er en doktorafhandling.

I 1940'erne begyndte Nordiska museet i Stockholm at indsamle biografier fra forskellige arbejdergrupper. En del af de indsamlede erindringer blev senere publiceret i bogserien »Svenskt liv och arbete«. Man har nu ønsket at fortsætte denne type indsamling, men med udgangspunkt i en anden stor er-

hvervsgruppe, nemlig tjenestemænd, hvis historie er relativt udforsket.

Erindringerne rummer som regel en rigdom af erfaringer og vurderinger fra skribenternes eget liv og arbejde. Der berettes om barndom og opvækstmiljø (ofte arbejder- og landbrugsmiljø), uddannelse, ansættelsesforhold og arbejdsopgaver samt om forhold til arbejds-kammerater og chefer.

Birgitta Conradsons doktordisputat er en monografi over et konstrueret kontor med lånte træk fra en konkret arbejdsplads i Stockholm, et forsikringsselskab, som hun kalder for LIV-LINAN. Tidsmæssigt behandler Birgitta Conradson (BC) perioden fra midten af 1920'erne, hvor selskabet flyttede til Stockholm, frem til begyndelsen af 1980'erne. Undersøgelsen omfatter samtlige personalekategorier på kontoret, men frem for alt kontorister og kontorarbejdere, som arbejdede direkte med de repetitive rutineopgaver. Kontoristene er den kategori af tjenestemænd, som stod lavest i tjenestemandshierarkiet. I rang stod denne kategori imidlertid over kontorarbejderne, som var de personalekategorier, der ikke kunne betegne sig som tjenestemænd.

Kortlægningen af det sociale og kulturelle liv på kontoret har således også indebåret et studium af den borgerlige kultur, af hvordan borgerlige livsformer blev udformet, bevaret og varetaget inden for dette miljøes rammer. Den borgerlige livsstil har nemlig været normerende og dominerende i kontormiljøet. Forsikringsselskabet LIV-LINAN og lignende arbejdspladser beholdt ifølge BC langt ind i 50'erne træk fra den oskarianske borgerlighed, hvor man med patriarkalsk autoritetstro og luthersk pligtfølelse satte sig til modværge mod den nye, »videnskabsbaserede« tid.

Som bogens titel angiver, har BC